

•A TERMÉSZET• előfizetési ára
 •HALÁSZAT• mellékletével együtt
 egy évre 6 korona.
 A »Halászat« külön, egy évre 3 korona.

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF
 és
 csikszentsimoni és ornyesi
 LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Madaraink az őskori népek hiféltében.

(Folytatása és vége.)

Jó szolgálatot teljesíthetett Apollónak a kakas, felb-
 résztve a hajnali csillagot és Phoebus lovait . . . a
 hattyú alakja viszont méltán helyet találhat oldalánál,
 mivel a lantot és fuvolát feltaláló Apolló a hattyú mesés
 dalát is kétségtelenül sokra becsülte. A rágyogó szemű
 bagoly, mely az éji homály leple alatt a mérhetetlen
 tájakat belátja és minden rejtek-helyet felfedez, méltán mond-
 ható Minerva madarának, illetve Athéne elválaszthatlan
 kísérőjének; de hogy mely tulajdonságával, vagy szolgálá-
 tával érdemelte ki az istennő kegyét az igénytelen varjú,
 ezt már ismét csak találgatni lehet.

Megragadóan magyarázza ki a mithosz, hogy miként
 lesz a páva Junó madarává: Argos pásztornak az istennő
 száz szemét ad, melyek közül ötven még akkor is nyitva
 marad, ha alszik; erre a pásztorra bízza Junó a fehér
 tehénné változtatott Jó őrzését . . . Merkur azonban
 furulyája hangjával Argost mind a száz szemére elaltatja
 s fejt levágva, Jót az utána epekedő Jupiterhez viszi . . .
 a megcsalatott Junó szerencsétlenül járt pásztorának
 szeméit egy addig alig mutatós madár — a páva —
 farkára rakva, azt kiválasztottjává teszi, Argost pedig az
 égi csillagok közé sorozza.

Érdekesen szól a hitrege Mars kakasáról is: a had-
 isten szerelmesénél, Venusnál édeleg, ezalatt örül állított
 bizalmas vitéze elalszik s Marst a neje után settenkedő
 Vulkan a légyotton meglepi és nagy patáliát csinál. Mars
 álmos órén tölti ki boszúját; kakassá változtatja. — A

kakas, mint vigyázatos madár, jelképe a hadfiak szüntelen
 örökösének! Kívüle Mars istennek szentelt madár s a
 vitézség jelképe a harkály is. A fák e jóltevő dajkája az
 előfákat mászsa és a rajtuk és bennük élősködő férgeket
 irtja, azonképen az igazi vitézek is minden nyugalomról
 lemondanak s azon vannak, hogy hazájuk jólétét még
 életük árán is biztosítsák. Egy szerető pár szomorú sorsát
 fűzi a rege a harkály életéhez: a nap leánya, a bájos
 Circe, szerelemre kívánja lobbantani Saturnus fiát Picust;
 a latiumi királyon azonban nem fog az égető szerelmi
 tűz, szive ideáljához, Canenshez, az isteni csábítás daczára
 is hű marad; a megsértett Circe effeletti bosszúságában
 harkálylyá változtatja Picust, mire azután a boldogságát
 veszni látó Canens bánatában léggé olvad . . .

Nehéz megfejteti, hogy miért volt a daru Apolló
 kiválasztott madara; az őskori népek ugyanis nem tar-
 tották sokra e madarat. Az egyptomiaknál ugyan szerepel
 egy kétfejű daru; Plutarchus pedig Ibicus boszúállójának
 nevezi, egyébként azonban a klasszikus népeknél csak
 isteni büntetésként jön elő: a törpe pygmaeusok király-
 néja, Gerana, fenhéjazásában az isteneknél is többre
 tartja magát — s ezért büntetésből daru lesz belőle. Nicó-
 damos ifjú nejét isteníti, Junónak nem akar áldozni, a miért
 azután a megsértett istennő feleségével együtt daruvá vál-
 toztatja. Kiváló szerepet játszik az őskori népek mithoszában
 a galamb, holló és a gólya: a galamb mindig mint az
 istenek kiválasztott madara és mint az ártatlanság jelképe
 jön elő; mint Noe galambja, a keresztény anyaszentegyház
 Pünkösdjé és mint Mohamed »szentleke« szerepel; — a
 híres dodonai jósló legfőbb jóvendőmondó erejét a

legmagasabb tölgyön tartózkodó galamb-pár okozta. Galambok költik ki azt a tojást, melyből Venus származik (Syria dea). A Venusnak virágot vivő Peristera nympa galambbá változik. Apolló fiának, Aniusnak, három leányáról szól a mithosz: kezük alatt minden borrá és étellé változik. Agamemnon a három csodaleányt hadi létszámába felvéve, Trója alá akarja vinni; a trójaiak pártján levő istenség azonban galambokká varázsolja őket.

A khaldeai mithoszbán az emberiség mindkét hajnalán beköszöntő holló, Noé álnok madara, a régi keresztény hagyományokban a gonoszság jelképe. Apolló késedelmeskedéseért feledékenységgel bünteti meg és megátkozza, hogy mindég szomjazzék. Ez az egykor még fehér madár vitte hírül Apollónak, hogy kedvesét, Kornis nymphát egy arkádiai ifjú karjai közt látta; a gyászos hír hallatára megátkozta madarát a költészet istene, hogy legyen a színe olyan sötét, olyan fekete, mint amilyen az a bánat, melyet lelkének és szívének okozott. Meropis, Eumelos leánya, Geát, a földet annyira szereti, hogy a többi istenekről hallani sem akar, a miért azután őt a megsértett égiek büntetésből hollóvá változtatják.

Tisztelt madár az őskori népek szemében a gólya. Sejtelem szerint első szereplése az egyiptomiak isteni

ELHAGYOTT TARLÓ.

*Nem hullámszik már a kalász.
Nem cseng kasza, sarló.
Elhagyatva szomorkodik
A sárguló tarló.*

*Nem gyujtanak dévaj dalra
Fiatalok, vének,
Csak egy tücsök czirpelése
Az unalmas ének.*

*Mintha a nap aranyfénye
Temetőre szállna,
Mint hogyha a tarlott földnek
Őrök volna álma.*

*Csak este ha feljő a hold,
Hűvös szellő támad
S barázdák közt zokogás kél,
Mint nagy, örök bánat.*

*A pitypalaty siratja-e
Szédült, puha fészkit,
Vagy az esti szél dudolva
Halottilepelt készit?*

*Nem tudom én, mit is sutlog
Az esteli szellő,
De szívemre nehezedik
Mint egy sötét felhő.*

Feleki Sándor.

dinasztiájának kezdetére, Osiris és Isis uralkodásának idejébe esik. Az emberiségnek különösen a földművelés terén tett kiváló szolgálataiért nyer különös elismerést. Állandóan Isis szolgálatában állván, tolytonosan feje felett lebeg. Kétséges ugyan, hogy a régi írárok Isis madaráról szólva, nem tévesen említik-e a gólyát a Nilus vidékén templomokban etetett gólya-féle szent madár, az Ibis helyett, melyet halálbüntetés alatt tilalmas volt bántani s melyek közül az elhullottakat bebalzsamozva, áhitatos szertartással temették el. Akárhogyan is áll a dolog, annyi tény, hogy az ókori népek legtöbbször jámbor és jóltevő madarának tekintette a gólyát s különösen a szláv népek tartották nagyra (Bogdanisten madara) s a többek között azt is vélték felőle, hogy halálát érezve, messze vidékre költözik s ott ember lesz belőle... Görög monda szerint a gólya Laomedon trójai király leánya! Herával szépségben vetélkedni merészkedvén, büntetésből gólya alakot kapott és kérkedéseért mindig kelepelnie kell.

Feltűnő szerepe van az őskori népek mithoszában a hattyúnak is. Kecses természetén kívül rendszerint mesebeli dala teszi csodálattá és okozza az isteni küldetéséről alkotott hiedelmet. A hattyú állandó hitregei szerepeltetésén kívül Cygnusról szólva is megemlékezik a mithosz tündéri mada-



A rab- király szabadon.

(Fantasztikus állatregény.)

— Irta: Bársony István —

(6. folyt.)

Zulejka szomjas.

A Csikos Fojtogató elvált a királytól s azzal a csudálatosan lágy, nesztelen lépéssel indult lefelé a dombról a távolban látszó ködös róna felé, amely csupán a fajtábeliek sajtósága.

Hovatovább világosodott s a berekben ugyancsak nagy csattogást, flótázást műveltek a rigók.

Tilulija, a sárgarigók hirneves dalnoka, jó darabon kísérté Bengália díszét; folyvást fölötte röpködött s gyönyörű csengő szóval adott kifejezést csudálkozásának: — Ni milyen ékes! ni milyen tarka! mint a tulipán! mint a tulipán!

A berek madarai figyelmessé lettek s kíváncsian

suhantak el a Csikos Fojtogató fölött, aki ügyet sem vetve rájuk, ereszkedett le a csalit között, mindaddig, amíg el nem érte az erdő szélét, a hol magas, buja fűtenger következett.

Sűrű, pompás rejteket kínáló rozsvetés volt az; a tigris úgy csúszott bele, hogy alig kellett kissé kinyújtóznia, máris elborította a zöld tenger, a mi nagy térségen hullámszott, innen kezdve.

A ki ezután a vetés különös mozgását látta volna, ugyancsak nagyot nézett volna.

A magas rozs kigyózó vonalban kezdett hullámszni; de nem felülről indult a hullám, a hogy a szél szokta támasztani, hanem alulról, mint a holt tengeren. Nem is egy irányban hajladozott a vetés, hanem össze-vissza lendült s azután ingva-ringva elcsöndesedett; de már akkor tovább, távolabb, folytatása volt a hullámszásnak. Arra vonult-csúszott Zulejka, selyemsímasággal.

Végre kiért a nagy rétre, a mely túl volt a vetésen s beleszaladt a végetlen rónaságba.

Talpa itt szivacsos, szortyogó talajt érintett. A fű csudálatosan zöld volt és bársonyos. Millió meg millió gyémántcsöppel ragyogott rajta a harmat.

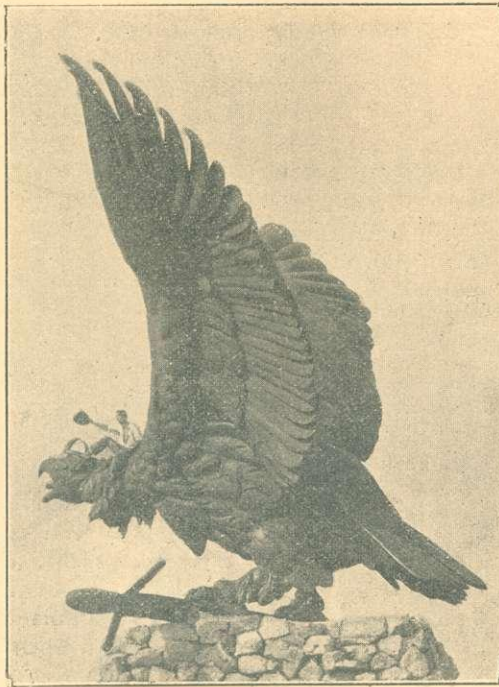
A vetés fölött pacsirta énekelt. Zulejka egy pillanatra odafordította a fejét. Ezek az édes hangok még az ő rideg és önző lényét is le tudták bilincselni.

A puha gyepen sunyítva lépdelt tova azután, arra felé, a hol a távolban sötét vonala látszott a nádasnak. Itt sok volt a rekettye-bokor; Zulejka azok fede-

runkról; Neptun fiát anyja, Kalyke, egy szigetre viszi s elhagyja; a hattyúk azonban felnevelik. Később viszon- tagságteljes életének egyetlen barátja Phyliosz elhagyja, mikor azután bánatától üzetve, a Kanoposz tóba veti magát, hová anyja is követi s mindketten hattyúvá lesznek. Apolló kedvesét tóvá varázsolja s gyermekét, Kyknost, ráteszi hattyúnak. Leda meghódítá- sán kívül, hattyú alakot vesz magára Jupiter akkor is, midőn az Éj leánya, Nemesis, lúd alakot öltve, menekülni szeretne előle. Ekként válik a lúd Jupiter kedvenczvé, a mely körülmény még inkább emeli a régieknek a hasznos házi állatjuk felől alkotott jó véleményét.

Nevezetes címer-madara még a régieknek a kakuk. Kiváló szerep- körét különösen annak a téves ter- mészetrajzi felfogásnak köszönheti, mely ráfogta, hogy átváltozott kar- valy és hogy csak nyáron kakuk, télen ellenben karvaly. Nagyban segített azonban a kakuk jó hírnevé- nek Jupiter házassága is, ki Junót elnyerni óhajtván, az istennőt átázott kakuk alakjában közelíté meg. Junó megsajnálva a didergő madarat, keblébe rejté azt, mire azután Jupiter czélt ért nála.

A klasszikus népek mithosza néhol csak egyszerűen madarat említ, a természetrajzi ismeret azonban ily esetek- ben is nyomra vezetheti az olvasót, aminthogy az előfor- duló tévedéseket is észrevéteti velünk.



A bálnhidai „TURUL.”

Egy Keleusz nevű pásztor a gyermek Jupiter Ida- hegyi méheit meglopva, büntetésből madárrá változik; a mithosz ezen madara alatt bizvást érthetjük a gyurgyókát (Merops apiaster) a mint helyesen sejtethjük, hogy kakukká lett azon »Kaineisz« nevű thesszáliai leány, ki az anyai gondok elől menekülni óhajtván, arra kérte Neptunt, hogy őt férfivá tegye s kiből ezért bün- tetésből madár lett. A klasszikus népek mithoszában minden példá- lódzás és átalakulás csak megfelelő állatalakban foglalhat helyet. A nem megfelelő magyarázatok csak a régiségbúvárok felületességének és tévedésének tudhatók be.

Találó madárképeket fedezhetünk fel az őskori népek mithoszában a következő átalakulások során: Arne, a kapzsi krétai leány, ki nem átalja Minosznak pénzért hazáját elárulni — büntetésből egy »szün- telenül fényre leselkedő« csókává alakul. A múzsákkal hangversenyre lépni merészkedő 9 pircszi leány- ból 9 cserregő szarka válik. A folyton fecsegő Psittacusból szajkó lesz. Meleager mindegyre zokogó leánya, Eurymede, gyermekével együtt gyöngyűkká változik. A Hesperia után tengerbe ugró ifjút Thetis könyörtületből bűvár-madárrá varázsolja.

Tereus feleségének — Proknének — nővérét, Philo- melát megrontván, hogy ez bajáról panasz-szót ne ejthes- sen, a szerencsétlen leány nyelvét kivette. Philomela azonban

zete alatt siklott egyre kiljebb, mind messzebbre az erdő- ségtől, a mely lassankint olyan volt, mintha kékes zo- mánczczal lett volna befuttatva.

Az ilyen kékség már távolságot jelent. Zulejka a mocsár gyér virága közt lépegetve, egy-egy búcsúpillan- tást vetett még vissza oda, a hol a királyt hagyta.

A királyhoz jobban is illik az a komor fenség, a mi a kéklő hegyek közt, a csöndes erdő mélyében lakik. A király sem az igazi őserdőt kedveli ugyan, de kalando- zásaiból azért szívesen tér be lombpalotái alá.

Itt ellenben a mocsár világa terül. A napsütötte és mégis titokba burkolt lépé. Világos van, hogy egyetlen szűnyog se röpködhet láttatlanul; és mégis barna árnyék bujkál a nád között, amely mintha örökké takargatna- leplezgetne valamit, amit nem szabad meglátni.

A nagy zombik, a melyen át odáig lehet jutni, valóságos kaszamatákat rejt; mély útvonalakat, a melyek csigásan és kígyózva kanyarognak s a melyek labirint- jában örök időkre el lehet tűnnie a járatlannak.

A Csikos Fojtogató rászökött egy ilyen óriás zombikra s hatalmas, erős talpát átnyújtotta a másikra, a mely emettől félőnyire emelkedett ki a mocsárból.

E pillanatban egy zöldfejű gácsér röptilt ki a mo- csár széléről s nagy hápogással szállt a nádas felé. A tigris követte tekintetével, de hirtelen elmúlt a gácsér iránt való érdeklődése. Más valamin akadt meg a szeme.

A nádas közt egy jókora rés volt, azon túl, talán ezer lépésnyiről, fehérlett valami a síkon.

A fehér valami meg-megmozdult s fejét lehajtogatva tett egy-egy lépést. Egy legelésző tehénke volt az.

Zulejka lelapult a zombikon; féltette el sem fért rajta; hátulja lecsüngött a zombik mély szakadékába. Mereven, feltámadó vágyával a gyilkolásnak, nézte a fehér állatot, a melytől nem messzire csakhamar megpillantott egy másodikat, meg egy harmadikat. Valószínűleg egy egész gulya legelt ott, csakhogy a többit eltakarta a nádas.

A tigris megnyalogatta a száját. Kurrogó, halk morgást hallatott, a mely mintha a föld alól jött volna. Farka vége gyöngén, idegesen mozgott; fülét kétoldalt simította le, mint a hant mögé rejtőzött macska, a mely minden figyelmet el akar kerülni.

Nem sokáig töprenkedett így. Egy gyors és ügyes mozdulattal lecsúszott a zombik árkába s ott egészen eltűnt. Most azután sikló, csúszó, végzetlenül óvatos sietéssel indult meg a különös labirintban, csalhatatlan ösztönére bízva, hogy ki nem tér a helyes irányból.

Talpa folyvást a lép fekete sarában dagasztott s ez az egy igazán kellemetlen volt neki. Halkan, szöszmötölve lépegetett; néha egy pillanatra megállt. Ilyenkor zöldes- barna piócák kapaszkodtak a lábába.

A zombikon magas, érdes fű nőtt; rajta volt még a tavalyi aszat is. Az ilyen bokrétás zombikpúp soka- sága olyan, mintha fésületlen borjas fej volna ezrével egymás mellett.

Gémekek emelkedtek ki riogva a lappangó tigris elől. Azok már kint voltak a tocsogóban, a nádas szélén. A

szomorú esetét kendőre kihímezvén, a hímezést testvérének, Proknének ajándékozta. Ki is a kendőről húga rettenetes sorsát megértvén, ennek újszülött gyermekét gonosz férje elé tálalva, azt vele megetette. Az istenek megsokalva e nagy emberi gonosztságot, Proknét fecskévé, a megfőzött kisdedet fázzánná, Philomelát csalogánynnyá, Tereust pedig bankává tették.

*

Bemutatva ezekben madarainknak az ős — helyesebben ókori — népek hitéletében elfoglalt kiváló szerepét, vessünk még egy futó pillantást az Álmosunk születését intéző tündéri nemtő megtestesült alakjára, mondakörünk hatalmas »Turul« madarára, mely a honfoglaló útjában eltikkadt pihenő magyar hadat, midőn »időzne még a havasokat áthágni és ősei keresett honába haladéktalanul bémenni késlekedik — előhívott társaival — csodásan megszállja a tábort s csipése és ragadozásaival kényszeríti és ösztönzi, hogy az ígért földjére mielőbb leszálljon . . . « Nem szabad Turulunk-at oly madár-családban keresnünk, melynek egyedei inkább kerülnek, semhogy élesítenék tekintetüket a harcra s melyek tehát a krónikai hagyomány hadnemtői tisztét semmiképp sem tolhatték volna be.

Lakatos Károly szerint a »Turul«-hoz fűződő hagyományok egyedüli méltó alakja a *fakó keselyű* (csatangoló keselyű, Gyps fulvus). Ez a *hadak madara*, mondja Lakatos, mely a seregeket csapatostól kísérni szokta; oda húzódik, a hol öldöklő háború van. Ez az az »öreg saskeselyű« mely: » . . . az Istentől és a természetől avégre teremtett légyen, hogy »eleven koporsó« és »temető-szolga« legyen.« Ez az a madár, melynek oly éles szaglása van, hogy: »ötvenezer lépésnyi földre megérezvén a halál szagát, nagysebesen repül oda . . . « s mely azért »a hadba menő vitézeket mindenütt szokta

követni, vévén eszébe azt, hogy a fegyverkezett vitézek más rendbéli fegyveres vitézek ellen támadván, csak lehetetlen dolog légyen, hogy egymás vérének kiontásától megmenekedhessenek, — Miskólczi szerint — a vitézek felette igen tartanak tőlük s megiszonyodnak belé, midőn seregenként látják táboruk körül az aerban keringeni; mivelhogy tapasztaltatott dolog, hogy sokszor annakelőtte harmadnapal is a következő harcot megszokták érezni . . . «

Turul-madarunk leghűbb képmásának tekinthető az ezeréves állami létünk emlékére ércbe öntött s itt bemutatott bányhidai »Turul.«
Kredits Ferencz.



Magyar pásztorkuttyák.

(Folytatása és vége.)

A közönséges komondortól meg lehet különböztetni a *bagolysszemű komondort* (*Canis familiaris domesticus hirsutus* Fitz.). Beckmann Lajos kitűnő művének 107. lapján¹ határozottan kiemeli, hogy »a magyar juhászkutyát rendszeren a nagy fehér, falusi bundáskutyával tévesztik össze«, a miben teljesen igaza van, mert hazai szerzőink legtöbbje nem tesz különbséget e két alak közt. Ennek az állítólagos magyar juhászkutyának első leírását Fitzinger művében találjuk fel,² hol a selyemszőrű farkaseb (*Canis domesticus luparius hirsutus*) neve alatt következő jellemzését olvashatjuk: »Nem egészen olyan nagy, mint a magyar farkaseb, melylyel azonban úgy általános testalakjában, mint egyes testrészeinek alakjában is csaknem teljesen megegyezik. Az a kevés

¹ Geschichte u. Beschreib. d. Rassen d. Hundes, II. köt. 1895.

² Sitzungsber. Akad. Wien, LVI. októb. füz., 1967, p. 12.

Csikos Fojtogató boldogan ereszkedett bele az ér vizébe, a melyen, alig ütve valamicske zajt, úszott el a nádas sűrűjébe. Ott a víz nem volt mély, de a mozgás meg volt nehezítve. A náderdő nagyon is buján sűrűsödött, az idei nád még nem nőtt ki egészen; de a tavalyi is megvolt s e közt rendkívül keserves volt a tigris haladása.

Még a partról látott volt itt valahol lent egy cse-nevész-fűzfát. Ahol az van, ott alkalmasint emelkedik a talaj. Lassan csörtetett keresztül a nádrengetegen; ezer meg ezer vízimadarat vert fel akközben.

Vége elérte a fűzfát, a mely nem dombon volt, hanem egy eddigelé észrevehetetlen töltésen, a mely benyúlt a nádasba. Talán közlekedési vonal volt valaha; — vagy csak afféle gát, a mit az árvíz ellen emeltek.

A tigris itt megpihent. Tekintetével bekalandozta a környéket. Megint csak ott állott meg a szeme, a hol a fehér gulya legelt a mocsár szélén.

Már teljesen kinappalodott s a mocsár szárnyas lakosságának a nagy mozgása megszűnt. A vadruczák egyesével-kettesével keringtek a nádas fölött s kint, a parton, bibiczek libbentek ide-oda, messzire mutogatva fehér hónaljokat. A hol a bibiczek futkostak, ott volt a gulya is. A *Csikos Fojtogató* szomjuságot érzett. Korán reggel már levágott volt egy gyöngye őzborjut, annak kevés volt a vére; — pedig a tigris legnagyobb gyönyöre, legédesebb tápláléka a vér, a mire folyvást szomjazik.

Vér! vér! piros, csörgedező, felséges vér, — ez kell a tigrisnek. Érdes nyelve ez után eseng; — egész

kegyetlen lénye ezt sóvárogja szünetlenül, a megbolondító, vakmerőségre ösztönző tikkadásig.

Most is ezt a szörnyű, égető vérszomjat érzi Bengália leánya. Szomjuságot a vére; olyat, hogy attól a pokol gyullad meg benne. De nem a fehér gulya látása kelti benne ezt az égető, mardosó, legyőzhetetlen vágyat! . .

Az éjjel, ezen az örülteknek való, zajos, fantasztikus, szabadságot kínáló, lángnyelvekkel sziszegő éjszakán kóstolt valamit; . . vért, a mi édesebb, zamatosabb, felségesebb volt minden egyéb vérnél: embervér volt az.

Az Abdullah vére!

Még a czirkuszégés borzalmi közt is megrészegetett attól a tigris. Ahhoz hasonlítható sovárgással még nem tapadt szétmarczangolt tetemre szomjazó nyelvvel.

Zulejka embervért izelt; pedig az a tigris, a mely ebbe belekóstol, olyanná válik, mint az alkoholista, a ki mindent feláldoz vak és lektüzdhetetlen szenvedélyének.

Az emberhús puha és fehér, mint a fiatal galambé. A legvénebb tigris is bír vele, meg tudja emészteni. De az embervér, az maga a piros borral kévert cseppfolyós méz, a mitől meg kell részegedni. Ha ezt kóstolta a tigris, más vágya nincsen többé; csak minél sűrűbben visszavissza térni a kéjes gyönyörhöz, az embervér-iváshoz.

Zulejkának minden porczikáján lázas borzongás futott végig: a gulya mellett, a gyepen, megpillantotta a heverésző pásztort. Visszaemlékezett az Abdullah-vérére és égető, fojtó szomjuság kezdte kínozni. Olyan szomjuság, a minőt eddig még sohasem érzett. A toroka bedagadt tőle s

sajátosság, melynek tekintetében amattól eltér: az előfelé még kevésbé keskenyedő, tehát még kevésbé hegyes arczorr, a valamivel hosszabb és szélesebb s hegyén kissé kajla fül és a testnek még hosszabb, finomabb, lágyabb, csaknem selyemszerű szőrözete. Színe ugyanolyan mint a magyar farkasbé (vagyis komondoré).» Ez a fajta Fitzinger szerint ritka s csak Európa délkeleti részén gyakoribb.

Fitzinger leírásával sok tekintetben megegyezik a Beckmann Lajos könyvében található jellemzés.³ «A bécsi kiállításokon megfordult, magyar juhász-kutyáknak mondott állatok» írja a kutyák jeles ismerője «termetbentöbbszörre a közepes nagyságú (bizonyára német) juhász-kutyát ütötték meg. Hosszú, fehér szőrözetük tekintetében a németországi spicz-kutyára emlé-

³ Geschichte u. Beschreib. d. Rassen des Hundes, II. 1895. p. 107.



A BAGOLYSZEMŰ KOMONDOR. Lónyay Géza fényképe nyomán.

keztettek, azonban fejük vaskos, arczorruk tompább s kicsiny fülük kajla, vagy lekonyult volt. Pompás, hosszúszőrű, zászlós farkukat félholdalukán hátuk fölé kun- korították.»

Legújabbán Lónyay Géza írta le ezt a kutyát a magyar állatkedvelők lapjában⁴ s egyben az állat fényképét is bemutatta. Ismertetéséből kiemeljük a következőket. Az állat magassága 68–70, ritkán 80 cm. Termete rövid; homloka széles; arczorra rövid; szeme apró; füle inkább lelógó, hegyét le szokták vágni; végtagjai aránylag hosszúak, nagy lábfejjel és farkaskörmökkel (fiókkarommal); láb- szára rövid; farka lecsüngő, a vége behajlott. Egész testét hosszú, lompos, göndör (a képen hullámosan tincses, kolonczos) szőrözet

borítja, mely minthogy a mult évi szőr összezsapzik, még

⁴ Zoologiai Lapok, III. évf. 5. sz. 1901, p. 82, fig. 15. (p. 61.)

a tekintete zavarossá vált. Beleiben pedig mintha csavar forgott volna, hogy összetépjen és kuszáljon ott mindent.

És ebben a kegyetlen tikkadásában mozdulnia is alig lehetett. Sütött már a nap s a töltés gerincze kiemelkedett a mocsárból. A ki azon most végigmerész- kednék, azt a legbárgyúbb borjú is észrevenné.

Várni kellett, kínosan, keservesen várni. Ki tudja meddig? Talán a míg az éj sötétje borul megint a tájra. A *Csikos Fojtogató* óvatosan csúszott le a töltés gazos oldalán a víz széléig és forró testét ott hűsítette; — de a fejét folyvást kiemelte, hogy egy-egy mozdulatot se veszítsen el, a mi amott történik. A szél ő felőle lengedezett. A gulya vén bikája, egy feketenyakú szörny, fújva, tüsszögve, ümmögve fordult néhányszor a nádas irányába. Búgó, szakgatott bömbölésében ez volt:

— Érzek valamit, de nem tudom mit! Halálszag terjed, — vigyázzatok!

A pásztornak is feltűnt a szakadatlan morgás. — Talán farkas jár a nádasban, gondolta s felemelkedve, nagyokat kurjantott a bika felé: Kormos! ne hadd magad!

A vén bika belevágott első lábával a puha földbe s elkezdte maga mögé hajigálni a sarat.

Zulejka halkán nyávogott. Olyan volt az, mint a panaszos borjubögés. — Majd adnék én neked! gondolta magában Bengália szülötte. De ki törődik most veled? Ott a pásztor... a pásztor!... Embervérre vágyom; — szörnyen szomjazom embervérre!

Kinyújtózott, hatalmas talpát lefeszítette a töltés

partjára; karmait bemélyesztette a puha talajba s azután lassan, ideges rángással húzta vissza megfeszített lábát maga felé. A hol az éles, borzalmas karmok végigszántottak, ott hosszú, fekete barázdavonalak látszottak a gyepen. Ha valami érző, meleg, eleven test lett volna ott, csurgott volna már belőle a vér!...

A tigris halk neszt hallott a közelben. Villámgyorsan fordította arra a fejét. Egy furcsa kis állatot pillantott meg a nádas szélén, a víz partján. Barnaszőrű, fehér-torkú, laposfejű, eleven szemű, hosszúkas, alacsony állat volt. A farkát hanyagúl eresztette le a zöldes mocsár- vízbe. Tekintete több kíváncsiságot árult el, semmint félelmet. Mereven nézett a tigris szeme közé s a mint észrevette, hogy Zulejka látja, megszólalt: — Már hallottam rólad, herczegnő. *Jajongó*, a sirály, elhozta híredet; ő neki a mező madarai beszéltek, hogy itt vagy és erre jössz. Leírták, hogy milyen gyönyörű és milyen télelmes vagy. A „*Csikos Fojtogató*“ nem irgalmaz, — mondták, jaj mindennek a síkon s a berekben. A mocsár lakói sincsenek tőle biztonságban. De én még sem félek...

A tigris kíváncsi, kurrogó morgást hallatott.

— Nem félek, folytatta a furcsa állat, mert énbennem soha kárt nem tehetnél. Én úgy úszom a víz alatt, mint a hal, sőt még annál is jobban. Eltűnném, a mint egy gyanus mozdulatot tennél. Ha a vízen átúszni próbálnál, odalent, a hullámok között, meg is marhatnálak s te utánam nem jöhetnél. Én vagyok *Halvész*, a vizek hóhéra; az ember *vidrának* hív engem.

a következő évben is hosszú koloncokban csüng alá. Fejét és arcát is hosszú bozontos szőr fűdi; szempillája ritka. Színe hófehér vagy világos hamvas szürke; fekete vagy tarka nem lehet. A szürke színalak szőrözete a hasa felé kissé világosabb is lehet, de nem fehér és fehér mellfoltja sincs. Orra mindig fekete; szemhéja rózsaszínű is szokott lenni. Az állat Lónyay G. szerint mogorva, haragtartó; büntetni nem lehet.

Ennek a kutyának két igen szép példányát vizsgáltam meg Kecskemét városa bugaczi pusztáján. Mind a kettő Zubornyák István, számadó öreg gulyás tulajdona. A két testvérállat mindegyike kan⁵, két éves, az egyiknek a neve «Bihari», a másiké «Baktai». A két állat teljesen egyforma s így az alábbi leírás mind a kettőre talál. Egész teste (orra hegyétől farka hegyéig, a fark vég-szőrei nélkül) 1'4 m. hosszú, jelesen feje 26 cm., nyaka és törzse 77 cm., farka 37 cm., farkának végszőre 26 cm (!) hosszú; vállmagassága 61 cm.; mellbősege 76 cm. Egész megjelenésében a közönséges komondorhoz hasonlít, de aránylag hosszabb testű. Feje rövid és zömök, homloka széles, alacsony, az arczorrba sekély horpadással megy át. Arczorra a komondorénál rövidebb, vaskos és nagyon tompa hegyű. Füle olyan mint a komondoré; tőben felálló, végső fele kajlán lecsüngő; szeme kisebb. Melle mély; törzse erőteljes, de szikár; horpasza eléggé felhúzódtott. Végtagjai magasak, de lábszára rövid. Lábfeje nagy, széles talpú. Farka a komondorénál rövidebb. A szőrben kitapintott farkat merevnek és vékonyknak találjuk; tövétől kezdve egy egész kanyarulattal pöndörödik a hát fölé s a vége balra kikunkorodik. Egész testét hullámos, lompos, a komondorénál lágyabb és hosszabb szőrözet borítja, mely a vedlés idejében összecsapzik és hosszú hullámos, helyenként zsinórszerű tincsekben és

⁵ Nagyon figyelemre méltó, hogy a bugaczi pásztornép a nőstény kutyát «kanczakutyának» nevezi.

koloncokban csüng le. Fejét, füle külső oldalát s egész arcát és ajkait is hosszú, tömött, bozontos szőrözet fűdi s az arczorr tövétől a szájugig erős szőrtaraj húzódik. Szeme körül a szőrözet sugarasan rendezkedett el s ennek következtében az állat szeme a bagolyéra emlékeztet. A végtagok hátsó oldala «tollas», az elülső a széles lábfejjel együtt meglehetősen hosszú, hullámosan tincses szőrű. Farkát nagyon hosszú, (26 cm.!) bozontos szőr fűdi, mely valóságos üstökforma sátor alakjában csüng a fark hegyéről a hát fölé. A frissen megvedlett állat szőre általában sokkal rövidebb s a pásztorok állítása szerint egészen göndör; ugyanilyen a fiatal állat szőre is, a miről a bugaczi intéző, Tóth Mihály, két hónapos példánya is tanuskodik. Bundájának a színe szennyes-fehér, a végtagok külső oldalán némi sárgás árnyalattal. Szeme belső zuga körül és arczorrán a szőr fekete-szürke, füleinek alsó fele rozsdás árnyalatú. Orra és ajka fekete; szeme sárgás-barna. Vannak szürke alapon feketés hullámokkal, sőt halvány rozsdaszínű alapon sötétebb rozsdavörös hullámokkal rajzolt alakok is.

Ez a kutya, melyet Lónyay Géza juhászkutyának mond s a melyről azt tartja, hogy «ősmagyar eb fajta», tapasztalásom szerint sokkal ritkább, mint a komondor. A szabadszállási Jakab-pusztán házörző ebül használják, Zubornyák István, a bugaczi számadó gulyás, a cserény és marha őrzésére tartja. Juhok mellett sehol sem láttam s ennek okából nem nevezem juhászkutyának.

Annyi bizonyos, hogy ez a bagolyszemű kutya bozontosan szőrös arczával, elülső oldalukon is hosszú szőrű lábaival, hatalmas és szőrös lábfejjel, valamint rendesen felkunkorodott sátoros farkával, feltűnően különbözik a simább és rövidebb szőrű közönséges komondortól, mindazonáltal zoológiai értelemben lehetetlen közöttük éles különbséget tenni. Véleményem szerint csupán egyéni változattal van dolgunk, épen úgy, mint a francia

— Tetszel nekem, kis szájhős, mormogta Zulejka. Bátorságod megnyer. Nos, ha olyan nagyon itthon vagy itt, megengedem, hogy kíséretemben légy s ha kell, útbagazits; mert új nekem ez a föld, ez a mocsár. Ah, hogy szomjazom, Halvész, ha tudnád! Vért ihatnám! Pedig nagyon sokára lesz még este, hogy belophassam a pásztort, az édesvérűt.

— A pásztorra éhezél? kérdezte Halvész felvillanyozva. Hisz' ez dicső! Ő az én legnagyobb ellenségem, mert halász is ő ezen a környéken. Sokszor megrongáltam titokban elhelyezett varsáit, a mikkel a pákászokat megkárosítja. Várj csak, tudok egy módot, hogy nem kell bevárnod az alkonyatot, mégis hozzájuthatsz.

— Ha megteszed, örök hálámra számíthatsz, kis gazember! ujjongott a tigris, alig bírva visszafojtani vágyát, hogy örömeiben fel ne bődüljön.

— Jól van, maradj itt s várj, kiáltotta a vidra.

A mocsárvíz gyöngén locscsant s Zulejka csak azt látta, hogy Halvész villámgyorsan siklik el az éren, abban az irányban, a merre a fehér gulya legelt.

Eltelhetett vagy tíz percz. A nap erősen süttött s a halászkák sírva-kercegve röpködtek egy pont fölé, a töltés beszöggelésénél. Ott a szomjas tigris feküdt, meglapulva. Mintha nem is élt volna, oly mozdulatlan volt. Várt-várt türelmesen, a hogy otthon, a dsungelben megszokta. Bízott új barátjában. Hisz' a hóhérságban egy pályán voltak mind a ketten.

Valami zaj támadt odaát. A tigris figyelt. A pász-

tor kiabálva közeledett; kergetett valamit s a botját hajigálta utána. Zulejka megpillantotta Halvészt, a mint sántaságot tetteve, nehézkesen futott a pásztor előtt. Egyenest a töltésnek tartottak.

A »Csikos Fojtogató« megértette kis ravasz bűntársának a tervét. A pásztor elvakulva fogja most kergetni egészen a gátig.

Mint a prédájához sunyin közelgő macska, elnyúlva sietett végig a töltés oldalán; lehúzódtott, a mennyire csak tudott. Fehér hasa a sarat érte. Szeme ördögi tűzben égett. Mintha két smaragdkő vált volna izzóvá szemüregében. Halvész gyönyörűen csinálta a dolgát. Az alacsony zombik közt bukdácsolva csalogatta az üldöző pásztort errébb-errébb. Már alig voltak néhány ölnyre a töltéstől.

Ekkor borzasztó bődülés reszkettette meg a levegőt. A *Csikos Fojtogató* már nem bírt magával, rárohant a halálra vált, remegő emberre.

Ugyanaz a sikoltás, az a halálhörgés hallatszott, mint a mikor Abdullaht vágta le Zulejka.

A gulya rémülten száguldott szanaszét. Csak Kormos, a vén bika, maradt egy helyben s dühösen morogva hánytta maga mögé a földet.

Zulejka kéjesen, gyönyörításként, möhön ropogtatta a pásztor csontjait s szívta a vérét.

Még Halvész is borzadva nézte.

(Folytatása következik.)



bozontos szőrű vizsla (*griffon*) esetében, a hol a gyapjas-bozontos szőrű alak (*griffon à poil long*) és a szálkás szőrű alak (*griffon à poil dur*) annyira egyéni természetű, hogy a tenyésztők — manapság legalább — még nem tudják elkerülni, hogy ugyanazon szülék ivadéka hol bozontos, hol szálkás szőrű ne legyen.⁶

Lakatos Károlytól úgy értesülök, hogy Baranyában, a zirczi apátság nagy-karácsonyi birtokán fekete, göndör szőrű komondor is van s azt a «tiszta fajú, fekete pásztorebet» is csak ide tudom számítani, melyet Herman Ottó a somogyvári ősmocsár zombékjai közt, több pásztorebernél (gulyánál) látott «vaskarikán függő, helyesen fölszójazott kolonczzal a nyakán s egy tapodtat sem mozdulva ura mellől, kivéve természetesen a parancsot, a melyet rögtön s nagyon jókedvűen teljesített.»⁷

A magyar juhászkutyáról Margó Tivadar is megemlékszik,⁸ mondván; «Hazánkra nézve jellemző a kutyának magyar válfaja, az úgynevezett kuvaszkutya vagy komondor (var. *pastoralis hungarica*), — leírására azonban — sajnos — nem terjeszkedik ki.

A **puli** (*Canis familiaris domesticus hungaricus*). Ezt a Magyarországon általánosan elterjedt kutyafajtát a kecskeméti pusztákon meglehetősen sok példányban volt alkalmam megvizsgálni. Főjegyeit következőkben vélem körvonalozhatni. Feje és törzse 66—76 cm., farka 28—34 cm. hosszú, vállmagassága 34—42 cm. Kicsiny testű, inkább rövid és meglehetősen magas lábú eb. Feje aránylag kicsiny. Homloka magasra domborodó s az arczorr tövétől mély beszögeléssel válik el; feje hátulja gömbölyded. Arczorra a sakáléra emlékeztet, a rókaénál valamivel vastosabb; meglehetősen hosszú, előfelé keskenyedő és hegyes. Egymáshoz közel álló füle nagy, tövében széles, fölfele hegyesedő,⁹ rendszeren egyenesen fölálló, azonban ha az állat fél, gyanakszik vagy szégyenkezik, fülét egyenesen hátra fekteti, mint a sakálok teszik. Törzse meglehetősen hosszú; végtagjai aránylag magasak. Farka aránylag hosszú s rendszeren a végével balra kanyarodva, a hát fölé kunkorodik; az állat azonban aláeresztve is hordja s ha lecsüng, végszöreiből bokán alul, csaknem a földig ér. Szőrözete arczorrán és végtagjainak elülső oldalán rövid, homlokán, feje tetején és füle külső oldalán jóval hosszabb, teste egyéb részén még hosszabb (7—12 cm. hosszú), farkának alsó oldalán a leghosszabb. Bundája a hát közep-vonalában többnyire kétfelé válik és a törzs két oldalán simán, vagy legfeljebb hullámosan csüng alá. Fölkunkorított farkának hosszú, bozontos szőre sátoryszerűen borul a törzs hátuljára. Színezete rendszeren tiszta fekete, vedlés közben s gyakran még utána is vörhenyes fakószínű fekete, — a bugaczi pásztornép szerint: avas. Némely példánynak a mellén fehér foltja van és a füle hegye szennyes-fehér;¹⁰ másokon minden lábfej s egy félgyűrű a nyak alsó oldalán fehér, sőt a végtagok belső oldala

is fehér lehet. Ritkán oly tiszta fekete példányok is láthatók, melyek szeme fölött egy-egy kerekded fehér folt áll s ez a bélyeg a származás szempontjából nagyon fontos.

A magyar puli származásának kérdése nagyon érdekes, megoldásától azonban még valószínűleg távol állunk. Az irodalomban számos kutyafajtát találunk leírva, melyek némely vonásai teljesen ráillenek a pulira, azonban ezek egyikével sem azonosítható. Leginkább hasonlít a németországi spicz-kutyához, csak hogy gyöngédebb alkatú, füle nagyobb, arczorra hosszabb és hegyesebb; lényeges különbség továbbá, hogy a német spicz csak kivételesen fekete. A puli a cigánykutyával (*Canis domesticus zingarorum*) is közeli rokonságban áll, melyel minden lényeges jegye tekintetében megegyezik, azonban szőre hosszabb és színezete is más, mert a cigánykutyá fakó, vörhenyes ordas-szürke, vagy legfeljebb szürkés-barna, de sohasem fekete, csupán arczorra és lábai feketések.¹¹ Félreismerhetetlen továbbá, hogy a pulinak a cigánykutyától származott pusztai kutyával (*Canis domesticus zingarorum campestris*), valamint a pusztai spiccczel (*Canis domesticus zingarorum audax*), sőt a német csordás ebbel (*Canis domesticus zingarorum pecuarius*) is sok rokon vonása van.

A cigánykutyá eredetileg kelet-indiai kutyafajta, melyet a cigányok hoztak Európába s jelenleg mind az országokban előfordul, melyekben a cigányok megtelepedtek, vagy a melyeken legalább átvonultak. Föltéve, hogy a magyar puli a cigánykutyától származnék, a mi azonban nem valószínű, behozatalát könnyen megérthetnők, mindazonáltal sehogy sem volna megfelfedhető, miért maradt meg akkor a cigánykutyá mai napig is és hazánkban is, a maga ősi formájában. Ellenben sokkal könnyebb volna a pulit a németországi spicz-kutyából levezetni, mely a németiség révén esetleg fekete színezetre hajló példányokban kerülhetett hozzánk s itt azután némi, az életmód és az éghajlati befolyások rovására írható, alakbeli elváltozás mellett, fekete színezetben állandósulhatott meg. Ám még ennél is valószínűbb nyomra lépünk, ha arra a lapföldi kutyára gondolunk, melyet Payer, az észak-sarki utazó hozott volt magával s mely úgy az eszkimókutyához, mint Buffon izlandi kutyájához nagyon hasonlított. Ez az eb oly nagy volt mint egy kis farkas; bundája tömött; arczorra nagyon hegyes; zászlós farkát háta fölé kunkorította, de aláeresztve is hordta; füle részatosan fölállott; színe fekete volt, testének alsó oldala, továbbá egy félgyűrű a nyakán, valamint lába és egy-egy folt a szeme fölött fehér.¹² Ki ne ismerne ebben a mi pulink bizonyos — ámbár nem gyakori — alakjának fővonásaira? S valóban, ha ilyen, vagy ehhez hasonló kutyafajtából akarnók a pulit levezetni, legfeljebb a nagyság nagy eltérése ejtethető az embert gondolkodóba, a mi azonban korántsem tekinthető komoly akadályúl, mert hiszen ismeretes, hogy a spiczforma, hegyesfülű, és -orrú kutyák mélyen lebecsátkoznak Dél-Európába és ott a legkisebbek, ellenben észak felé mindinkább hatalmasabb termetűekké válnak. Minthogy testalkatuk bélyegeiben az izlandi és eszkimókutyák, valamint Szibéria, sőt a sarki Amerika kutyái is feltűnően hasonlítanak az imént említett lapföldi kutyához, bizvást föltehető, hogy a spicz-, illetőleg puliforma

⁶ Kirchler, Katechism. der Hunderassen, 1892, p. 50.

⁷ Természettudományi Közlemény, 1891, p. 5.

⁸ Budapest és környéke . . . , 1879, p. 319.

⁹ Ne tévesztjük össze a pulival a némely vidéken (pl. Zalában) gyakori és szintén a juhokkal járó u. n. pumit, mely nagyobb és magasabb termetével, lecsüngő fülével, hosszabb és lágyabb szőrözetével, szennyes barnás-szürke színével és bozontos szőrös arczával kétségkívül a selyemszőrű kutyákra (pincsekre) vall. Ilyen ebet a jakabszállási juhászoknál is láttam, a hol «bajsi puli» a neve.

¹⁰ Ilyen a bugaczi intéző, Tóth Mihály, «Mudi» nevű pulija s állítólag ezt tekintik a legjellemzőbb és legtisztább alaknak.

¹¹ Fitzinger, Sitzungsber. Akad. Wien, LVI, októb. füz. 1867, p. 17.

¹² Pelzeln, Zool. Jahrbücher, I. 1886, p. 230.

kutyák valamikor az északi sark tájainak egész területében el voltak terjedve s így semmi sem áll annak a föltevésnek utjában, hogy eleink már őshazájukban is ismerték a pulit és épen nem lehetetlen, hogy a honfoglalás idejében hozták magukkal.¹³

A magyar puli a német spitzkutyához hasonlóan nagyon hű, gazdájához ragaszkodó és fölötte értelmes, habár meglehetősen ingerlékeny állat. Okosságának megfelelően nagyon különböző célra is használható. Többnyire juhászkutya, mely a juhokkal jár a legelőre s mint fürge és mindig kezes terelő kutya pompás szolgálatot tesz. A kecskeméti pusztákon a juhnyájjal¹⁴ rendszeren néhány komondor és egy-két puli jár s ámbár a juhászok azt állítják, hogy a lomha és komor komondor is jó terelő eb, mégis egyértelműen elismerik, hogy a fürge pulival semmiképp sem versenyezhet. Mindazonáltal téves az a hit, hogy a puli kizárólagos juhászkutya. Tóth Mihály két szép pulija (Mudi és Avas) például a kondával jár s a kanásznak valóságos jobb keze. A kicsiny csahos a legmarczonább kantól sem hőköl vissza s fürgén ide oda szökelve, éles hangú, szapora ugatásával és apró fogait csattogtatva, ugyancsak rendben tartja a kikapós agyarasokat. Önérzetét azonban az sem sérti, ha szelidebb jószágot bíznak gondjaira s mint Kecskemét közelében a Ródlí dülön értesültem, Miklovics József «Ficzko» nevű pulija reggeltől napestig a tyúkokat őrzi. A puli e mellett általában tartott s például a kecskeméti tanyákon nagyon gyakori házőrző eb. Ugyancsak hangos üdvözlettel s a nadrág iránt való félreismerhetetlen előszerezzettel fogadja ez idegent. A pitvarajtó előtt lomhán heverő komondorok még föl sem vetették a fejüket, még egy bosszús kaffantásra sem érdemesítették a látogatót, a mikor a kis sátán már hevesen támad és rikácsoló csaholásával végre feingerelvén, talpra állítja a medvefejű, marczona ebeket is. De ha az ember nyugodtan megáll és merőn szembenéz vele, akkor fülét hátra vetve és farkát behúzva, szégyenkezve elsompolyog s legfeljebb tisztes távolból nyeffent még egy-kettőt, szeme zugából sunyi pillantást vetvén a háborgatóra. Egyénisége azonban korántsem egyforma, mert a hol gyakoribb a látogató, ott a puli nagyon barátságos tud lenni; egy-két jó szó, egy kis czirógatás elegendő arra, hogy az embert kegyeibe fogadja.

Méhely Lajos.

Észak-Németország őslakóinak vadjai.

Észak-Németország legrégebb lakóiról nincs semmi megbízható adat, följegyzés. De az bizonyos, hogy mielőtt a rómaiak ismerték volna ezt a vidéket, laktak már ott emberek. A jégréteg eltűnése után, miután friss növényzet borította a földet és az erdőket vadállatok népesítették be, megjelent nemsokára az ember is és vadász népek, később valószínűleg finnek, járták keresztül-kasul az erdőket. Ezeket azután valószínűleg a délkeletről jövő népek szorították ki, kik már valamivel magasabb műveltségi fokon állottak; háziállatokat hoztak magukkal és állandó lakhelyeket építettek. Történelmi idők előtti sírok és konyhahulladékokból (kjökken mödding) következtethetünk az ő műveltségükre.

¹³ Pelzeln véleménye szerint az összes puliforma kutyák valamely negyedkori, kihalt ebfajról származnak.

¹⁴ Jakabszálláson: bürge, talka.

Vadászattal és halászattal foglalkoztak a legrégebb lakók. Sok azok közül a vadak közül már kihalt, egyrészt a megváltozott éghajlati viszonyok, másrészt az emberi műveltség haladása következtében. Így pl. a mammuth, orrszarvú, barlangi medve, óriás szarvas és a bölény. Számtalan kövült és félig kövült csontmaradvány, milyeneket mocsarakban, barlangokban találnak, bizonyítja ezt s ezek sok esetben megbízhatóbb bizonyítékok, mint a későbbi idők irott följegyzései. Kövült mammuth- és bölény-csontváz-részletek vannak a kieli állattani muzeumban is. Hogy az ember kortársa volt ezeknek az óriásoknak, az be van bizonyítva. Nehring tanár ezt a tényállást Észak-Németországra nézve is bebizonyította csiszolatlan kő-korszakbeli kovaszilánk eszközök által (még pedig az óriás szarvasra vonatkozólag).

Más állatok hasonló okok következtében pusztultak ki arról a vidékről, de előfordulnak vadon még most is más részein a földnek, pl. a pézsmatulok, rénszarvas, melyek most az északi vidékek lakói, vagy az ember különös védelme alatt néhány példányban még képviselve vannak, vagy mint a medve, félreesőbb vidékekre húzódtak. A ló is régebben vadon fordult elő. Más fajok nagyon megkevesebbedtek egyéni számukra nézve és tartózkodási helyük számára nézve is, mint a hogy azt a vaddisznónál, szarvasnál, farkasnál és hódnál látjuk.

Azok a leletek, melyek a csiszolt kő-korszakból maradtak fenn, sokkal hitelesebb képet nyújtanak Észak-Németország őslakóinak foglalkozásáról és háztartásáról, mint a sírok; egyszersmind áttekintést is nyerhetünk belőlük azokról a vadakról, melyeket abban az időben vadásztak, ettek, vagy háztartási célokra használtak.

A ragadozók közül a barna medvét, mint legnehezebb vadat, igen sűrűn vadászták. A Harz hegységben, Schwarzföld közelében, Struckmann dr. talált részben fölnyitott csontokat is. Az őslakók sohasem mulasztották el a csöves csontokat a tűznél megmelegíteni, egy ügyes itéssel föl pattantani, hogy a benne lévő csontvelőt élvezhessék, úgymint kevés zsirt ettek, minthogy vaddal táplálkoztak. A hatalmas szemfogakat kitérték és ékszerű használták. Háromszáz év előtt a medve Észak- és Közép-Németországban nem volt ritka jelenség. Most azonban már kipusztult.

A farkas sem volt Németországban ritka vendég. 1797-ben még garázdálkodott ez a »nyájak veszedelme« Regensburg közelében. Ezt is vadászták már az őslakók, mit a régi sírokban talált átfúrt fogak bizonyítanak, melyek szintén ékszerűül szolgáltak.

A rozsomák is (*Gulo borealis*), mely kizárólag északon fordul elő, régen Németország vadjaihoz tartozott. Ezt bizonyítják a Harz egyik barlangjában talált csontvázmaradványok. Még újabb időben is talált I. H. Blasius, a német zoológus, Fraunfeld közelében, Szászországban rozsomákat.

Vidrát, borzot és vadmacskát, melyek régen sokkal nagyobb számban fordultak elő, sűrűn vadásztak az őslakók és meg is ették, a hogy az a konyhahulladékokban előforduló csontokból látszik. Hisz még a század elején is volt a Harz-hegységben, de kövült csontvázdarabokat még nem találtak.

A hód és a nyúl sem hiányzott az őslakók asztaláról. A fehér havasi nyúl (*Lepus variabilis*) régebben Németországban is előfordult, most azonban fölhúzódtott északra és a magasabb hegységekbe.

A szarvasnak is sok képviselője élt akkor. A szarvas, őz, jávorszarvas, dämvd, rénszarvas és óriás-

szarvas csontvázmaradványait gyakran találják az archeologusok a konyhahulladékok közt. Továbbá két hatalmas vadtulok: a bölény (*Bos priscus*) és az őstulok (*Bos primigenius*), melyeknek vadászata sok veszedelemmel és izgalommal járt.

Újabb kutatások kiderítették, hogy a ló is vadon élt a diluvium idejében Németországban. Nehring tanár

vizsgálatai folytán kiderült, hogy a mostani ló is attól az őslótól származik. Vadászták és megették.

A magasabban fekvő kulturrétegekben egy kisebb fajta lónak csontvázat találtak meg; a csöves csontok mind föl voltak pattantva, vagy szétzúzva.

Természetes, hogy a vadászok is vadászták már akkor izletes pecsenyéjéért. *Nimród.*

VADÁSZAT.

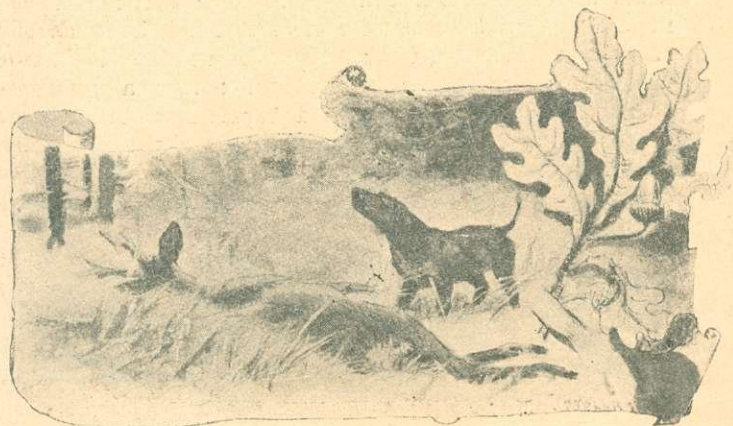
A sebhedt nagyvad felkeresése.



Tudvalevőleg igen ritka eset az, hogy a meglőtt vad »tűzben maradjon«; rendszeren még egy darabig elvánszorog a lövés helyéről s távolabb rogyik össze. Azért sarkalatos szabálynak veendő, hogy a lövés után a vadat mindaddig szemmel kell kísérni, míg csak a sűrűség vagy távolság el nem rejti előlünk. Természetesen első dolgunk legyen azután, hogy a lövés helyét — akár elhibáztuk a vadat, akár nem — szorgos fürkészés tárgyává tegyük a jelek miatt,

hogy ezekből kombinative véleményt alkothassunk magunknak s a további teendőkre nézve megállapodásra juthassunk, — de másrészt, hogy korábbi feltevésünk helyes avagy helytelen voltának megállapíthatása végett a jelek jelen vagy jelen nemléte folytán tisztába jöhessünk. Ha a lövés helyén semmi jelet nem találunk, — aminthogy néha még a legjobb lövés daczára sem találni a lövés helyén jelet: akkor ennek keresése végett a vad csapását veszszük figyelmes szemle alá s megyünk rajta addig, míg a keresett jel meg nem kerül, ami azután a további eljárásra nézve irányadóul szolgálhat s ehhez, illetve a sebesülés valószínűleg mineműségéhez képest hosszabb vagy rövidebb ideig pihenni hagyjuk a vadat, mielőtt az utánkeresést megkezdendők, — később pedig a vérebbel, vagy annélkül utána megyünk a vadnak — a lövés helyéről indulva ki természetesen, melyet előzőleg már törettel (a szokott módon) megjelöltünk; — a keresést azután tovább folytatjuk mindaddig, míg ismét jelet vagy vért találunk, ahova ismét törettet teszünk s így tovább. Esetleg pedig, hogy sok időt ne vesztessünk: ott folytatjuk ismét a csapást, ahol szoros megfigyelés után a vadat eltűnni láttuk volt s innét tovább követjük a nyomokat, vagy pedig, ha van, vérebbel vétetjük fel. Rendszeren azután a csapa valami sűrűségbe vezet, vagy egyáltalában oly helyre, hol vérkutyák nélkül csakugyan alig, vagy éppen nem boldogulhatunk és ekkor nincs más mód, mint saját ügyességünkben bizakodva akként segíteni a dolgon, hogy topografiai ismeretünket latba vetve, körülnyomozzuk a sűrűst, illetve azt a helyet, melyben a sebesült vadat — a csapák utalása szerint — rejteni véljük, annak biztos megállapíthatása végett ugyanis, vajjon megmaradt-e a kérdéses pásztában, vagy pedig ezen áthatolva, a szomszédos vagy talán éppen a harmadik, negyedik pásztába vonult-e a keresett vad? — Előfordulhat az az eset is, hogy a pásztákat sorjában körül kell nyomozni; és ilyenkor — kivált ha a vad nem vérzik és vérkutyák sincs kéznél, —

ugyancsak meggyülhetik a baja a még oly ügyes nyomozónak is, amíg a jól felismert csapákból biztosan megállapíthatja azt, hogy a keresett vad megmaradt-e, avagy pedig kiváltott-e a sorbavett pászták valamelyikéből? Természetesen ily munkánál pontos gyakorlati ismeretek s éles megfigyelő képesség nélkül vajmi kevésre lehetni és siker csak ritkán, vagy éppen nem koronázza még a legszorgalmasabb igyekezetet se; különösen pedig oly helyen nehéz az eligazodás tapasztalat híján, de egyáltalában véreb nélkül, ahol nagy vadállomány mellett a terület minden irányban föl van járva a vadtól s a csapák és csapások helyenként mintegy hálózatosan keresztezik egymást. De ily helyen a legtapasztaltabb nyomozónak is sokszor meggyül a baja, ha saját erejére van utalva s ugyancsak elő kell szednie a tudományát, ha a hieroglifekkel tele írt khaoszából, melyet a talaj eléje tár, kiokosodni akar! Megbecsülhetlen ilyenkor az a ritka tudomány, mely a legcsekélyebb jelből is útbaigazítani képesít: a csapa és nyomisme. Mert ennek birtokában gyakorlott nyomozó azt is meg tudja állapítani, hogy a sebzett vad nagyon beteg-e már, vagy még erősen halad tova; nem sántít-e; béllövést kapott-e; képes-e még az esetleg közelben levő árkot átugrani vagy sem; bírja-e még a hegynek felfelé való mászást stb. stb. Persze, ha jó vérkutya áll rendelkezésére a vadásznak, sokszorosan megkönnyebbül az utánkeresés sok fáradságot és nagy szakértelmet igénylő munkája. Cserkészni és jól cserkészni fáradságos vadászati mód, de utánkeresni még fáradságosabb; hanem egy igazán jó vérkutyával valódi élvezet és bőven pótol minden fáradságot, — másrészt pedig praktikus oldala is megbecsülhetlen. Ép azért jól kezelt fő-, öz- és dämvadban bővelkedő vadászterület vadászatát, ahol rendszeren vadászni szoktak, el sem lehet képzelni véreb nélkül! Ennélkül igen sok vad elvész és igen sok fáradság és szenvedély vesz kárba — hogy a semmi által nem enyhíthető vadászkeserűségről ne is szóljak. És a vérebbel való bánás nem is olyan, hogy az talán visszariasztólag hatna, mint például egy féktelen, kell vagy sem, folytonosan nyargalászó divatos vizslával,



melyet örökösen dreszszirozni: »vezetni« kénytelen az ember a tüdeje és menyei jussa veszélyeztetésével, — hanem kényelmesen, szinte játszva bánhatni vele. Egyszerűen felvétetjük vele a csapát és megmutatjuk neki a vért, melyet orrával bökdödni szokott és ha kellő gyakorlata van, úgy elmegy a sebvéres csapán, vagy a száraz nyomokon is mint a parancsolat — és még akkor sem téveszti el a nyomot, ha esetleg sokkal frissebb, egészségés és egészen meleg csapákon kellene is keresztül haladnia. Egyébiránt alkalomadtán a következő módon járunk el a véreb vezetésénél: Megmutatván neki a vérnyomot, hosszú vezeték-szíjra veszszük s odáig vezetjük, ahol a vad a sűrűbe menekült. Itt a csapáról levezetve, illetve leemelve, a sűrűséget megkerüljük s rövid szíjra véve az ebet, csapást kerestetünk vele, természetesen a keresett vadét. Ily módon tovább kell dolgozni, míg az eb mutat, vagyis sebvért vagy heveredést talált — s hasonló esetekből meggyőződve, hogy az ebnek vadászkitétel szerint »igaza van«: megtöreteljük a helyet, hogy azon esetben, ha az eb a csapát eltévesztené, ne kelljen vele a korábbi vérnyomig vagy a sebzés helyéig visszamenni. Ha azután a kutya a csapást ismét felveszi, akkor követjük azt a legközelebbi sűrűségig és ott ismét levezszük a csapásról, majd pedig a sűrűst megkerülve, rövid szíjon a csapán menni engedjük. Ezt az eljárást pedig addig ismételjük, míg végre sikerül megállapítanunk azt a sűrűséget, melyben vadunk rejtezik. Ezt pedig a legtermészetesebben és minden kétséget kizáró módon úgy állapíthatjuk meg, ha látjuk, hogy fürtető ebünk a sűrűség megkerülése után nem talál csapást s tétovázva, eligazodni képtelen, szóval midőn elvesz előle a nyom, amelyet követhetne. Már most ilyképen megbizonyosodván a vad hollétéről, illetve fekvőhelyéről: visszamegyünk arra a helyre, ahol a vadat a kérdéses sűrűbe váltani láttuk s onnan kiindulva, az ebbel vezetetténi engedjük magunkat a már megdermedt vagy pedig még élő, de nagyon beteg állathoz. Első esetben eleresztjük az ebet, hogy a vadhoz járulva a dermedtre csaholjon; ha azonban a vad felgorva eliramodik, leoldjuk a szíjról a vérebet s animálva, a szökevény után uszítjuk, melyet azután a csaholva addig hajt, míg eléje kerülhet s megállítja (előtte állva ugatja) — s elzárva előle az utat, tovább menni nem engedi s ezáltal lehetővé teszi, hogy lehető gyorsan a megállított vad közelébe nyomulva, azt a szemek fölé vagy a fültőre applikált kegyelem-lövésrel végleg terítékre hozhassuk. Azután a megdermedt vadat a helyszínén kizsigerezzük vagy lékezzük s a vérebnek kevés aludtvért és a lépből egy darabkát jutalmul »kapzsira adunk«; de a feltört vadhoz nem eresztjük. Ha a kegyelem-lövés daczára is a vad még életjelt ad magáról, általában ha a lövés után még áll a vad, — szükséges azt vadászias módon kivégeznünk, a mi akként történik, hogy az erős szarvast a szügyébe, vagy a lapoczkája mögé alkalmazott döféssel a (vadász-késsel) leszúrjuk; míg a gyengébb szarvast, özet és dämvdát a tarkókéssel letarkózzuk, vagyis erős kézzel a nyakszirtcsont és első nyakcsigolya közt a nyúltagyat kettévágjuk, ami a vad azonnali halálát okozza.

Lakatos Károly.



A serétes winchester mint vadászfegyver.

E fegyvert »A Természet« 1901. III. 1. számában már ismertette ifj. Bartal Aurél. Minthogy magam is már három éve leginkább winchesterrel vadászom, legyen szabad nekem is róla kissé bővebben szólnom a következőkben. — Véleményem szerint, melyet semmi esetre sem tartok ugyan csalhatatlannak, de a mely a kellő tapasztalatot sem nélkülözi, a serétes winchestereket sok tekintetben határozottan az első hely illeti meg az összes serétes fegyverek között. Több irányban mondhatni tökéletesek, kevés hátrányuk pedig az elterjedt serétes fegyverekkel szemben valóságosan elenyészik azon páratlan előnyök folytán, melyekkel amazokat utolérhetetlenül felülmúlják. — Mint az amerikai fegyvertechnika egyik legelméesebb produktuma kb. 8 évvel ezelőtt került hozzánk s még azóta is javították. Eleintén mint szokatlan és nagyon is merésznek látszó újdonság a vadászok előtt, kik a megszokotthoz csakúgy ragaszkodnak, mint mindenki, az árjegyzékek leírása után amolyan csekély gyakorlati értékű, megbízhatatlan fegyver számba ment, mint a minőnek mai nap is tartják azok, a kik saját tapasztalatukból nem ismerik. Alakja tényleg szokatlan és nem is csoda, hogy az árjegyzékek ismert magasztalásainak kezdetben nagyon kevesen hittek, úgy, hogy a winchesternek is, mint minden, ha még oly sikertült, de drága és merész újításnak, időre volt szüksége, míg némileg is elterjedhetett. A fegyver alakja mellett — szemben az általában használt fegyverekével — az alkatrészek, ezek elhelyezése és mennyisége a czélnek megfelelően lényegesen megváltozott. A szokatlan formát azonban — eltekintve ennek számos más czélszerűségétől — csakhamar ellensúlyozza már az is, hogy a czélzás pillanatában a látás csaknem teljesen szabad; két fegyvercső és két sárkány helyett csak egy cső van előttünk. A fegyver legkiválóbb, páratlan előnye a lövések gyors, biztos és könnyű ismétlése; ez abban áll, hogy a lövő cső látszólag újratöltés nélkül, csekély periodikus munka folytán ismételten löképesse lesz, — előzetesen több (5) töltényt helyezve a lövő cső alatti rövidebb tartalékcsőbe. Az egész periodikus munka pedig, mely a tölténykidobást, kakasfelhúzást, újratöltést és a cső elzárását végzi, csak abból áll, hogy az alsó (tartalék-) csövön előre és hátra csúszatható hengeralakú előagyat, vagyis szánt, a bal kézzel, melylyel azt czélzásközben fogjuk, lövés után azonnal hátrahúzzuk s hirtelen visszahelyezjük. Ez az ismételő mozgatás csak kezdetben szokatlan, már két heti használat után úgy rájár a kezünk, hogy azontúl csaknem tudunkon kívül, a legkisebb erőmegfeszítés nélkül végezzük. Szinte hihetetlen, hogy az egész újratöltést teljesen elvégzi az a két gyors mozgás, mely alatt a szán hátra és előre is csak 9¹/₂ cm.-nyi utat tesz meg! — A sárkány módos, egészen apró, de a kéznek is könnyen hozzáférhető; első nyugvóján az egész mechanizmust zárja s a fegyvert sem lehet elcsettenteni. A második nyugvóra feszítve, a fegyver lövésre kész, a szán azonban még ekkor sem mozdítható, csakis közvetlen a lövés után a kakas lecsattanása és a rúgás által szabadul fel, ami a cső feltétlenül biztos elzárását eredményezi. A javított, 1897-es mintájú daraboknál a ravaszvédő felett a jobb oldalon egy lencsényi lapos gomb van; ezt a jobb mutató ujjunkkal benyomva, ha a kakas a második nyugvóban áll, a szán mozgatásával a fegyverben elhelyezett töltények lövés nélkül sorban kihullanak, miközben az elstítés ellen az biztosít, hogy az említett gomb benyomva a kakast is fékezi, viszont ha a gonmbbal együtt a kakas is felszabadul, a még ép töltény kivethetése akad meg. Az 1897-es modellen tehát a gombot benyomva, megszakítás nélkül ismételtünk, annélkül, hogy a kakast minden ismétlés után leeresztenénk, mint azt a régiebb winchestereknél kellett. E lövés nélkül való ismétlés fontos feladata és előnye: a könnyű töltényváltás s a

töltények gyors kiszedése.*) A kilőtt töltényhüvelyeket a jobb oldalon úgy veti ki a fegyver, hogy erről még felfelé történt lövéseknél sem tudunk. — Vegyük most sorra a winchester fontosabb előnyeit. A cső anyaga igen jó öntött acél, melynek szívós tartósságát eléggé bizonyítja az, hogy három évi használatnál kb. kétezer erős lövés dacára a cső elülső nyílása változatlan s a furat még ma is tükörsíma. Ugyanezt mondhatom különben az összes, ha még oly filigrán, de példás szoliditással készült alkatrészekről is, úgy hogy a w. fegyver tartóssága, — bár ezt eleinte magam sem hittem — jó kezelés mellett van olyan, mint akármely finomabb kidolgozású más fegyveré. A lakat és ismétlő részek együttes működése síma, a kapcsolatok annyira egybevágók, hogy az újratöltéshez szükséges erő kifejtés valóban a minimum; a fegyver tartósságának s hasznavehetőségének egész titka ebben rejlik. A csőfurat, különösen a hosszabb csővű régiebbeké, kitűnő, kiváló löképeségét azok is elismerik, a kik különben elvből nem barátai a w.-nek; a lövések borítása a legkülönbözőbb nagyságú sérétszemekre nézve tényleg versenyez a legdrágább fegyverekével. A w. főérdeme azonban mégis csak az, hogy azt a hosszú munkasorozat, mely az újratöltésnél a többi sérétes fegyvereknél külön-külön végezendő, mindazt egyszerűen és roppant elemesen összevonja és megkönnyíti. Itt nincs külön csőfelnyitás, tölténykivevés, töltényelőszedés, töltés, csőelzárás és kakasfelhúzás, a mi a fegyverek legtöbbjénél főleg mozgalmalmas percekben bizony érezhető idővesztegetés, — míg a winchesternél a pillanat műve; újratöltésekor a csövet se lehajtani, se becsapni nem kell, a fegyver, a míg csak löni akarunk, a vállnál marad s ebben a helyzetben a szán egyszerű hátrahúzására a kakasfelhúzással egyidejűleg kirepül a kilőtt hüvely, az új töltény az emelőre esik, — a szán helyretolásakor bekerül a csőbe, a mely ugyanekkor már el is van zárva.

Igy kb. $\frac{3}{4}$ másodperc alatt újra töltöttünk annélkül, hogy a fegyvert a válltól elmozdítottuk volna. Még a jóval drágább kakas nélküli és tölténykivetővel készült fegyvereket is határozottan felülmúlja azáltal, hogy minden eshetőségre 6 lövést biztosít és olyan készenlétben, hogy a fegyver lövések közben csak annyit moccan, mint bármikor a rúgásnál, míg a legmodernebb kakas nélküli és tölténykivetős fegyvert már a második lövés után kézbe kell venni s úgy kell vele manipulálni. Mindenki méltányolni fogja, hogy milyen megnyugtató tudat az, egy fegyverben hat, sorra leadható lövést tartani készen, oly területen, hol a vízivad csapatokban jár, hol a himbálódzó csónak elől, a melyben amúgy is minden mozdulat kétszeresen nehéz, egymásután repül ki a beszorított szárcsa, továbbá gazdag területek fázcsán-, fogoly- és nyúl vadászatain! Vannak, a kik ezért a winchesterben irtószerszámot látnak, a mi csak előítélet.

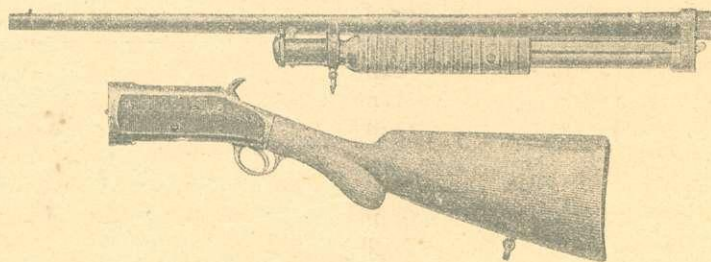
*) Egy más mintájú sérétes winchesternél az ismétlőt a megnyújtott ravaszvédő előrecsapása és hátrahúzására végzi. A mellett, hogy kezelésük nehezebb, működésük sem oly megbízható; ezeket az itt ismertetett számos w.-ek csakhamar egészen kiszorították.

Hiszen a töltővesszős előltöltő-fegyver gyors kezelés dolgában sokkal távolabb állott a hátultöltőtől, mint ezek a winchester-től; apáink tehát emezekre sokkal jogosabban mondhatták volna, hogy irtószerszámok. Pedig nem mondták, mert a valóság az, hogy irtani a többi fegyverekkel is bizvást lehet, ez első sorban az irtón fordul meg és nem a szerszámon. A ki a vadállomány-nal takarékosan bánik, winchesterrel sem fog másként vadászni; a ki a vaddal nem gazdálkodik, erre az előltöltő sem fogja rákényszeríteni. Egyébiránt a winchester még korántsem mirailleuse, sőt bizonyos, hogy duplázni a kétesűvű fegyverekkel gyorsabban lehet. Az első két lövés rúgása s a két ismétlő mozdulat után pedig a szárnyas vad úgyis legtöbbször túl van a lőtávolon, a harmadik, pláne a negyedik lövésre egyazon vadnál csak a legritkábban van idő és ez már azután inkább löporirtás mint vadpusztítás. Ellenben megfizethetetlen fegyver a már említett körülmények között, főleg téli libaleseken, körvadászatokon stb. Ezekon kívül a gyors ismétlésnek még egy igen fontos előnye van, s ez az, hogy winchesterrel a megsebzett, de még menekülő vadat feltétlenül könnyebb terítékre hozni. Míg más fegyvernél ilyen esetekben az újratöltéssel bajlódunk, a

legtöbbször tehetetlenül kell néznünk, hogy mint vonszolja el magát a sebzett vad, főleg a nyúl. A winchester ilyenkor is megfizethetetlen, mert csaknem mindig meg van még töltve s így mindig lövésre kész. Az ellőtt töltény helyébe ugyanis egy másodperc alatt másikat tehetünk; ehhez csak annyi idő kell, míg a töltényt elveszszük s a mindig nyitott alsó csőbe egy mozdulattal belenyomjuk, hol azt két kis emelő előreugrása azonnal fogva is tartja. Minthogy ennyi idő még a legmozgalmasabb percekben is kínálkozik, a winchester va-



A serétes winchester régebbi formája.



Legújabb forma levehető csővel, cal. 16 és 12.

dászat közben úgyszólván soha sincs töltetlenül! Ez sem utolsó dolog ott, a hol még van mire löni. A fegyver mechanizmusa azonban mindig tiszta és kellőleg olajozott legyen; ez utóbbira csak finom, meg nem keményedő óraolajat ajánlhatok. A tisztántartás és olajozás nemcsak a fegyver gondozására, hanem a könnyű és biztos ismétlésre nézve is igen fontos; poros és rozsdásodni kezdő szerkezet nehezen mozdul, az ismétlés is elakad, ez pedig lövés közben kb. olyan kellemetlen, mint más fegyvernél a csőtörtőkmondás. Azért az összegyűlt port, szennyet stb. az ismétlőszerkezetből lehetőleg minden kirándulás után el kell távolítani, legegyszerűbben puha törleruhával. A töltés ne legyen túl erős és legyen mindig egyforma; az ismétlőszerkezet valósággal megszokja az egyforma erejű töltényeket, míg túlerőseknél, hol a visszarúgás igen nagy, az ismétlésnek mindjárt az első mozzanata, a nyitás, csökönyösen megakad. A fegyver egyedüli hátránya, hogy nehezebb egy közepes súlyú dupla fegyvernél: súlya 3-5 kg.; ezt azonban meg lehet szokni, mint-hogy korántsem követel herkulesi karokat. Természetes, hogy szalonkázásra úgy sem viszünk 12-es winchestert, valamint tőpuskát sem, a mely még nehezebb s azért mégis használatos. M-g kell még említenem, hogy egy-két éve határozottan csekélyebb értékű winchesterek is vannak forgalomban, melyeket felületen, durva kidolgozás és silányabb acél és faanyag jelle-

mez, noha áruk ezeknek is 120 korona. A vételnél erre ügyelni kell; a ki a kifogástalan régibb gyártmányokat nem ismeri, csak elsőrendű jónévű céghez forduljon. Azt tudom, hogy a winchesternek lesznek mindig ellenségei is; mindenütt és mindenkinél nem is felelhet meg. Rendbentartásához is jóval több türelem és jártasság szükséges, mint a többi fegyvereknél, de annál megbecsülhetetlenebb annak, a ki arra való területen minden előnyét kihasználni képes.

Szalay Loránd.

VEGYESEK.

Hangutánzás. Az állatvilágban meglehetősen gyakori az az eset, hogy egyik állat a másikhoz a csalódásig hasonlít, hogy így jobban megvédhesse magát ellenségei ellen. Mert az utánzás (mimikri) mindig úgy történik, hogy valamely fegyvertelen állat utánzó egy olyant, a melynek fegyverétől félnek. Ilyen utánzás pl. a Sesia lepkéké, melyek a csalódásig hasonlítanak a darazsakhoz stb. Még gyakoribb az az eset, hogy az állat színe beleolvad környezetébe, vagy hogy testének alakjával valamely élettelen tárgyat utánzó. Számtalan példát lehetne felhozni ennek illusztrálására; hiszen mindenki tapasztalhatta már, mily nehéz a madarakat meglátni a fán, a nyulat a szántásban stb. Gyakran megesik az is, hogy egyes madarak más madárnak hangját utánazzák s oly híven, hogy a gyakorlott fül se képes megkülönböztetni a valódi hangtól. Azonban ez inkább egyedek, mint fajok tulajdona. Lapunk hasábjain emlékezett meg szerkesztőnk, Lakatos Károly, két vércséről, az egyik a rigó hangját utánozta, a másik meg csalódásig híven kukurékolt. — Érdekes példa a hangutánzásra a kotkodácsoló seregély. Egy állatorvos beszélt el a következő esetet: 1891-ben, mikor már megérkeztek a seregélyek, hirtelen bekövetkezett hóesés alkalmával nagyon sokat megfogtak s kalitkában, vagy a szobában tartogatták őket. Egy asztaloshoz is került seregély, melyet a műhelyben bocsátott szabadon. Pár nap múlva, mikor oda mentem, azt láttam, hogy az öreg mester a műhelyben mindent össze-vissza dobál s meglehetősen ingerülten keres valamit. Kérdésemre, hogy mi az, azt mondta, hogy valahol egy tyúk rejtőzött el, mert folyton hallja a hangját, de a tyúkot nem találja. Csakugyan nemsokára hangzott: kot-ko-dács, kot-ko-dács. Tűvé tettük az egész műhelyt, tyúk nem volt sehol. A kotkodácsolást se hallottuk, hát az asztalos nyugodtan gyalult tovább. Rövid idő múlva, midőn kimentem a műhelylyel szomszédos kamrába, újra hallom: kot-ko-dács, kot-ko-dács. Megfeszített idegekkel hallgatóztam, újra: kot-ko-dács; de most mintha nagyobb távolságból jönne a hang. Kinyitottam az ajtót, hát a

seregély ott üldögél az öreg feje felett egy léccen s onnan kotkodácsol. Mikor észrevette, hogy látom, elhallgatott s egészen nyugodtan ült, mintha semmi se történt volna. Azt hiszem, kedve tellett abban, hogy az öreg mestert megrézfálja.

Szerkesztői üzenetek.

Dr. B. B. Ha annak a 200 holdás birtoknak a vadászati joga nincs bérbe adva, illetve a földtulajdonos birtokában van: ott a szolgabíró úrnak semmiféle rendelkezési joga nincs. Hátal-maskodáért esetleg tessék panaszt emelni.

Gr. T. A bolti őzhívók csak nagyon ritkán válnak be; csakis hivatásos vadászok tudnak ilyeneket jól készíteni. Remek hívókat kaphat Méltóságod Gödöllőn, Hubertusz-kennel.

F. J. Tudatjuk, hogy jelenleg a következő fegyverek kínálatnak eladásra szerkesztőségünk útján: 1) Egy angol botpuska, ára 14 forint. 2) Egy török, igen szépen dolgozott cserkészkarabély; 150 lépésről szegre lő (kaliber 28.) Ára 3) forint. 3) Egy elegyes csővű, kitűnő állapotban levő fegyver, jobb (golyós) csőve 28-as, balcsőve (sörétes) 16 os kaliber. Ára 30 forint.

K. K. Lapunkban foglalkozni fogunk kérdésével.

Dr. L. L. Sátoralja-Ujhely. A levelet hálás szívvel köszönöm. Utána nézek. Rövidesen levél még. Üdvözlét!

Cz. J. Karczag. Kynológiai szempontból hirdetését nem merjük közölni. De ki is venne angol és szállkás szőrű vizsla keresztezéséből származó korcosszülötteket!

B. N. Isten ments, verset ne küldjön! Már megölnék bennünket a sok verssel! Van már 20 esztendőre való!

BEKÖJTÉSI JÁBIAK

lapunk jelen évfolyamához már készletben vannak s darabonként két koronájával kaphatók.

Tőgazdaságaimból ajánlok őszi és koratavaszi szállításra egy- és kétnyaras, gyor-növéstű csehpony-, süllő- csuka- és czompó-ivadékokat, továbbá megtermékenyített fogas-süllő-ikrát
Corchus Béla, Budapest. IV. ker. Molnár-utca 17.



FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SZOKSZOROSÍTÁSOK.

Cikkek folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára.

Kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

— Jutányos árak. —

Cím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

TELEFON: 18—99.

„A TERMÉSZET” szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

5922 901. Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 18.